Οὐ μὴν προσέχεσιν ὅτι σημεῖα, καὶ γραμμαὶ, καὶ ἐπιφάνειαι ἐπὶ τῶν σωμάτων τῷ ὄντι εἰσὶ, καὶ ἐπὶ παντὸς ὃ ἔχει ἔκτασιν, κατὰ μῆκος, καὶ πλάτος, καὶ βάθος περατεσθαι νοέμενον, ἐκ ἄλλως ἔχει θεωρεῖσθαι, εἰ μὴ ἐν μέρει κατ' ἀφαίρεσιν θεωρέμενα. καί περ ἡ χωρὶς ἀναπολεμένη τοιάδε ὕπαρξις, ἐφ' ᾧ τὰ ὑπὸ τῶν Μαθηματικῶν δεικνύμενα ἐπαληθεύειν, ἐδὲν συντελεῖ.

§ 809. Γ. Κοινὸν ἐςὶ, τὸ τὰς διακεκριμένας ἰδέας, ἀντὶ τῶν ἐναργῶν ἐκδέχεσθαι· τοιαύτη γὰρ τε πράγματος θίξας τις γνώσει, ὡς ἄλλε παντὸς αὐτὸ διαςέλλειν, κἂν μηδὲν πλέον περὶ αὐτε γνῶναι περιῇ, ἐδὲν λανθάνειν αὐτὸν ἡγεῖται τῶν ἐν τῷ πράγματι.

§ 810. Ἀλλ' ἔςι τετο ἀληθὲς, ὅταν ε περὶ τῶν πράγματι ὑφεςώτων ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ τῶν κατ' ἰδέαν μόνον· τηνικαῦτα γὰρ, πᾶσα ἰδέα διακεκριμένη, καὶ ἐναργὴς ἐςὶ (347):

§ 811. Τῶν γεμὴν ὑπαρχόντων αἱ διακρίσεις, κατὰ σχέσιν πρὸς τὴν ἡμετέραν γνῶσιν εἰσίν. ἐδὲ ἀείποτε ἅπασιν, οἷς περὶ τε πράγματος ἴσμεν, προσέχομεν, ἵνα παντὸς ἄλλε τετο ἀντιδιέλωμεν. Τὸ σφαιρικὸν σῶμα; παντὸς ἄλλε διακρίναι ἔχω, καί τοι τὰ σφαιρικὰ σώματα, ἀναριθμήτοις τρόποις ἀπ' ἀλλήλων διενηνόχασιν.

§ 812. Τὸν χρυσὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρίνω σωμάτων, τῷ τε χρώματι, καὶ τῇ εἰδικῇ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

βαρύτητι, καὶ ἄλλαις ἔτι ἰδιότησιν. Ἀλλ' ὀκ ἂν παρὰ τοῦτο ἀποφήνασθαι τολμήσαιμι, μεταξὺ χρυσοῦ καὶ χρυσοῦ ὀδεμίαν εἶναι ὅλως διαφοράν. πλὴν τοῦ λεγομένου χρυσοῦ, εὐκρινῆ την ἰδέαν κέκτημαι (345. 534).

§ 813. Τὰς ἐναργεῖς ἰδέας ταῖς διακεκριμέναις συναναφύρουσι, οἱ φάσκοντες τῶν ὄντων τοὺς οὐσιώδεις λόγους κατειληφέναι (18. 184).

§ 814. Ὥσπερ καὶ οἱ διατεινόμενοι, οὐκ ἀγνοουμένας ἡμῖν εἶναι τὰς ἀρχὰς ἁπάσας, ἐξ ὧν τῶν κατὰ φύσιν φαινομένων τὰ αἴτια ἐπιφέρεσθαι δύνανται.

§ 815. Τοῦδε τοῦ κόμματος καὶ αἱ ἀπάται εἰσὶν, ἐν αἷς συνεχέστατα περιπίπτουσιν, οἱ περὶ τῶν πράξεων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων συλλογιζόμενοι.

§ 816. Δ. Ἡ ἐσχάτη τῶν ἰδεῶν σύγχυσις, περὶ ἧς ὧδε πραγματευτέον, ἀφορᾷ τὰς συνεζευγμένας. (152) Συχνὰ συμβαίνει, τὰς, ὥσπερ ἅμα ἐποριστάμεθα ἰδέας, ἢ ἅς περ ἅμα πολλάκις συμπροσειλήφαμεν ἀναπεμπασάμενοι· ἢ ἃς ἐπί τινος κατὰ μέρος συμβέβηκε, κατὰ τρόπον πάνυ αἰσθητὸν ἡμῖν συνδραμεῖν, ταύτας, εἰ καὶ ὅλως ἀπ' ἀλλήλων διακέκριμέναι εἰσὶν, ἡμᾶς μὴ ἔχειν διαχωρίζειν αὐτάς. Διὸ καὶ ὡς εἰ τῷ αὐτῷ προσανηκούσας ὑποκειμένῳ, τιθέαμεν τὰς τοιαύτας, ἐξ οὗ ὑπὲρ ἀριθμὸν εἶναι τὰς ἀναφυομένας ἀπάτας, παντί που δῆλον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

§ 817. Τεθρίππῳ τις ἐποχούμενος, οὐκ ἀπαθῶς περιετράπη πεσών. τῷ οὖν παραπλησίῳ ὀχήματι, οὐδέποτε ἐξῆς δειλίας ἄνευ προχρήσεται. καίτοι εἴδη ὀχημάτων ἄλλα, θαῤῥαλέῳ ψυχῇ καὶ ἡσύχῳ, ὁσημέραι ἢ μᾶλλον τυχὸν ἐπικίνδυνα ἐποχεῖται.

§ 818. Παῖς τις τὴν μητέρα πολλάκις, ἢ τὴν θεραπαίνην, ἐπὶ μυῒ ὀφθέντι, καταπτήξασαν θεασαμένη, ἢ λειποθυμήσασαν, εἴποτε ἐπιὸν ἑαυτῇ τὸ δεινὸν αἴσθοιτο, μᾶλλον ἂν διὰ πυρὸς διέλθοι, ἢ δι' ἧς ἀπαντῆσαι τῷ μυῒ ὑποπτεύοιτο.

§ 819. Ἀλλ' ἔστι καί τινος χρείας, ἡ τοιάδε τῶν ἰδεῶν σύζευξις.

§ 820. Οὐκ ἄν ποτε στερεῶς ἂν εἴη ἐγκαθήμενον τῇ ψυχῇ, τὸ τῶν ἡγεμένων πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτοῖς κράτος, εἰ μὴ ἡ κατ' αὐτὸ ἰδέα, τῇ τῆς αἰδοῦς καὶ τοῦ φόβου ἀχωρίστως συζεύγνοιτο. τούτων τῶν ἰδεῶν ἀπ' ἀλλήλων διαζευχθεισῶν, οἱ ὑπὸ χεῖρα, τῶν ἀρχόντων ἀείποτε εἰσὶν ἰσχυρώτεροι.

§ 821. Ἐπίσημον, τοῦ ἀποτελέσματος τῆς τοιᾶσδε τῶν ἰδεῶν συζυγίας, ὑπόδειγμα ἔχομεν, ἐν τῷ δουλικῷ τῶν Σκυθῶν πολέμῳ· οἱ γὰρ τοῖς ὅπλοις μὴ ὑπενδόντες, τῆς μάστιγος ἔπειτα αὐτοῖς ἐπισεισμένης ὑπέκλιναν, ὡς μετὰ Ἡρόδοτον ἱστορεῖ καὶ Ἰουστῖνος βιβλ. β. κεφ. ε.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΚΡΕΝΙΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖʹ.

Περὶ τῆς ἀπάτης ἐφ᾽ οἷς ἐπάναγκες τῶν πλειόνων μίαν ἀνθελέσθαι δόξαν.

§ 822. Περὶ τῶν μήπω, ὅσον ἅλις ἀνακεκριμένων, ἐπάναγκες ὂν τὰ πολλὰ, τὸ δοκοῦν ἀποφήνασθαι, πολλαῖς ἐντεῦθεν τοὺς ἀνθρώπους συμβαίνει περιπίπτειν ἀπάταις, ἃς ῥᾶστα ἂν ἐκκλῖναι δυνηθεῖεν, εἰ αὐτοῖς προσέχειν ἐπετρέπετο τοῖς ἐφεπομένοις.

§ 823. Αʹ. Καὶ τῶν ὑποκειμένων πολλάκις οὐκ ἐπ᾽ ἀκριβὲς γινωσκομένων, ἀλλ᾽ ἃ περὶ αὐτὰ κρίνειν δέον, οὐκ ἀγνοεῖται. διὸ, καὶ τῆς ἀπάτης κρείττονες φαινοίμεθα ἂν, εἰ τούτοις μόνοις προσείχομεν τὴν διάνοιαν. Ἀλλὰ γὰρ ἐν τούτοις ὡς τὰ πολλὰ, περὶ τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν ἀγνοουμένων, καὶ περὶ ὧν οὐκ ἔστιν ὁ παρὼν λόγος, κρίνειν προαγόμεθα.

§ 824. Οὐδεὶς ἂν ἀγνοήσειεν, ὅτι τὸ παρ᾽ ἑαυτοῦ φωτὶ ὁ ἥλιος τὴν γῆν καταυγάζει καὶ περιθάλπει. ἀλλὰ καὶ ταῖς καθ᾽ ἑαυτὸν ἐγχειρήσεων πράξεσιν, τὴν ἐκ τῆς ἀνατολῆς τοῦ φωστῆρος ὥραν, κατάγε τὴν ἐν ᾗ διατρίβει χώραν, ὁποσοῦν γοῦν, οὐδεὶς ἐστὶν ὁ ἀγνοῶν.

Ὁ τοίνυν περὶ ταῦτα, ἐν ᾧ διανοούμενος ἐπὶ περὶ τοῦ ἡλίου, τὴν κρίσιν τὴν ἑαυτοῦ ἐμπεριορίζων, οὐκ ἂν εὐχερῶς τοῦ ἀληθοῦς ἀπαρτ-γοιτο. Ἀλλὰ τίς ἐστὶν ὅλως τῶν πάντων αἰ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΣ
Ε.Υ. Α.Π. Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

θρώπων, ὃς ἐν ᾧ τὸν ἥλιον ἀναπολεῖ, τοῦ καὶ περὶ τοῦ μεγέθους αὐτοῦ καὶ τῆς ἀποστάσεως κρίνειν πάντη ἀπέχεται; οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν, εἰ ψευδεῖς ἑαυτῷ περὶ τῶν τοιούτων ἀναπλάττει τοὺς ὑπολήψεις, ἀπάντων ἄμοιρος ὢν, δι᾽ ὧν ἂν πρὸς τὴν ἀληθῆ τῶν τοιούτων γνῶσιν ἐξίκοιτο.

§ 825. Β΄. Εἰ δὲ περί τινος εἴη ὁ λόγος ἀμφισβητησίμου, ἀνάγκη δὲ κατεπείγοι, περὶ αὐτὰ ἤδη τὰ ἀγνοούμενα ἐφεῖναι τὴν αἵρεσιν, τὸ τῆς ἀμφιβολίας τηνικαῦτα ἀφορᾷ τὸ πρακτέον· οὐδεὶς γὰρ ἄλλως, ἐκ διαφόρων δοξασμάτων, ἕν τι ὁποιονοῦν ἕλεσθαι ἀναγκασθήσεται. τῆς γὰρ ἐναργείας ἀπούσης, ἀμφιγνοεῖν ἀεὶ ἔχει τε, καὶ ὀφείλει.

§ 826. Εἰδέ τι πρακτέον εἴη, καὶ ἐξετάσαι περαιτέρω οὐκ ἐφεῖται περὶ τοῦ πράγματος, τὴν ἀσφαλεστέραν δοκοῦσαν βαίνειν χρεών. Εἰ δὲ μηδὲ τοῦτο κρῖναι γένοιτο, τὸ μᾶλλον πιθανὸν αἱρετέον.

§ 827. Πρὸς δὲ δὴ τοῦτο ἔκ ἐστι χρεία συγκαταθέσεως· ἔνθεντοι καὶ τότε, ἐνδοιαστέον, περὶ τὸ μὴ ἀποχρώντως ἔκδηλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ΄.

Περὶ Σοφισμάτων.

§ 828. Περὶ τῶν αἰτίων, οἷς ἐπὶ τὸ κρίνειν ἐπισφαλῶς, ἢ μὴ ὀρθῶς ἐπιφέρειν ἐκ τῶν

ΕΚ.Δ τ. Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

κειμένων, ἐναγόμεθα, ἐν τοῖς πρὸ τούτου κεφαλαίοις διήλθομεν. Περὶ δὲ αὐτῶν τῶν ψευδῶν συμπερασμάτων, καὶ τῶν ἐν χρήσει πολλάκις γενομένων τοῖς σοφισταῖς ἀπατηλῶν ἐλέγχων, οἷς τὰ σαφῆ, ζόφῳ περιβάλλειν διαφιλονεικοῦντες ἐγένοντο, βραχέα ἐπὶ τοῦ παρόντος πραγματεύσομαι, ἐπὶ τὰς κλάσεις αὐτοὺς ἀνακαλέσας, ἐφ᾽ ἃς οἱ διαλεκτικοὶ κοινῶς ἀνάγειν εἰώθασιν.

§ 829. Διαιρεῖται τὰ Σοφίσματα, εἰς τὰ **Γραμματικὰ** λέγομενα, καὶ τὰ **Λογικά.**

§ 830. Καὶ τὸ μὲν Γραμματικὸν Σόφισμα, τὸν νοῦν ἀφορᾷ τῆς λέξεως. καθ᾽ ὧν τήνδε καὶ μόνην τὴν παραίνεσιν ἐνθάδε ὑποθετέον, τοῦ προσέχειν δεῖν τῷ νοήματι, πρὸς ἐκφυγὴν τῆς ἐκ τῆς λεξέως σοφιστικῆς πλεκτάνης.

§ 831. Τὰ δέ τοι λογικὰ τῶν σοφισμάτων, κατὰ τὰ ἑξῆς κεφάλαια εἰώθασι διακρίνεσθαι.

§ 832. Πρῶτον ἐστὶν ἡ τοῦ **ἐλέγχου ἄγνοια.** Ἔλεγχος δὲ τὸ ἐν χερσὶ τῇ σκέψει ὑποβαλλόμενον. τὸ δὲ ἀγνοεῖται ἀπὸ τοῦ ἐνισταμένου τῇ θέσει, ἡνίκα οὗτος συνορᾷν οὐκ ἔχει τίς ποτε αὐτῷ δεικτέα πρότασις, ἐπ᾽ ἀναιρέσει τῆς θέσεως.

§ 833. Ἀγνοοῦσι τὸν ἔλεγχον, οἱ τῇ κατα Νεύθωνα ὁλκῇ ἀντιβαίνοντες, εἶτα περὶ αὐτῆς συλλογιζόμενοι, ὡς περὶ αἰτίου ἀσαφοῦς,

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε. ΓΙΑΤΣΙΚ Γ.Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ὁπότε ἐ περὶ αἰτίε, περὶ δὲ ἀποτελέσματος ἐςὶν ὁ λόγος.

§ 834. Δεύτερον· τὸ ἐν **ἀρχῇ αἰτεῖσθαι**, ἡνίκα, ὡς θεμέλιος τῦ συλλογισμῦ καθυποβάλλεται, αὐτὸ ἐκεῖνο, ὅ δεῖξαι πρόκειται.

§ 835. Τοιῦτον ἐςὶ τὸ ὑπό τινων, τῇ τῦ ποσῦ ἐπ' ἄπειρον διαιρέσει ἀντιπροβάλλεσιν, ὗ βάσις ὅτι ἡ κατὰ διαδοχὴν ποσότης, τετέςιν ὁ χρόνος, ἐχ ὕτως ἐςὶ διαιρετός.

§ 836. Τρίτον· τὸ **μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον**. Οὕτω σοφιςεύεσιν οἱ ἔκ τινος ὅπερ αἰτία ἐκ ἔςι, συλλογιζόμενοι, ὡς ἐξ αἰτίας.

§ 837. Εἰς τῦτο τῆς ἀτοπίας περιπίπτεσιν, οἱ τοῖς κομήταις ἀνατιθέμενοι, πολλὰ τῶν ἐν ἀνθρώποις συμβαινόντων.

§ 838. Κἀνταῦθα, καὶ τὰ ὑπὸ πολλῶν Φιλοσόφων, ὕλῃ ἐκ οἶδ' ἥ τινι λεπτοτάτῃ, ὡς αἰτίᾳ ἀπονεμόμενα.

§ 839. Τέταρτον· τὸ **παρὰ τὴν ἀτελῆ ἐξαρίθμησιν**. ὅτε τι ὡς ἀληθὲς εὐτόνως διϊσχυρίζονται συμπεραίνεσθαι, δι' ἐπαριθμήσεως πάντων τῶν τρόπων, καθ' ὓς εἶναι τι δύναται, ὓς καὶ ἀποβάλλεσι, πλὴν ἑνός. Οὐ πέφυκε δὲ λανθάνειν τὸ σαθρὸν τῦ ἐπιχειρήματος, τῆς κατὰ τὴν ἐπαρίθμησιν ἐλλείψεως, ἐλεγχομένης.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ. ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Τὸ παράδειγμα τȣ̃δε τȣ̃ σοφίσματος ἀνωτέρω ὑπηνιξάμεθα (304. 305).

§ 840. Καὶ ὅτε δὲ κατὰ τȣ̃ ὅλȣ εἰσβάλλομεν, τὸ περὶ ἑκάςȣ τῶν μερῶν ἀποδεικνύμενον, εἰς τȣ̃το περιπίπτομεν τὸ σόφισμα, ἐάν τι τῶν μερῶν, τῆς ἐξαριθμήσεως ἔξω λείπηται.

Εἴ τις καταλέξας ἅπαντα τὰ τὴν Εὐρώπην οἰκȣ̃ντα ἔθνη, παρὰ τȣ̀ς τελȣ̃ντας ὑπὸ τῷ Ὀθωμανικῷ κράτει, ἐπιφέροι ὅτι ἅπασα ἡ Εὐρώπη τὴν εἰς Χριςὸν πίςιν ἀσπάζεται, διὰ τὸ χριςιανίζειν τῶν ἐθνῶν ὅσα ἠρίθμηται· ȣ̓κ ἂν ὀρθῶς συμπεραίνοι διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς ἐξαριθμήσεως.

§ 841. Πέμπτον· **τὸ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς σόφισμα**· εἰς ὃ περιπίπτȣσιν, οἱ ἁπλῶς τινι καὶ ἀπολύτως ἀποδιδόντες, τὸ κατὰ συμβεβηκὸς μόνον αὐτῷ προσῆκον.

§ 842. Οὕτω συλλογίζονται, οἱ ἐκ παραθέσεως τινῶν παρατηρήσεων τῶν πλανητῶν, πρὸς τὰς μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαίρας, συμπεραίνοντες, ὅτι μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς αὐτῆς τῶν ȣ̓ρανίων σωμάτων πρὸς ἄλληλα σχέσεως, ἡ αὐτὴ καὶ τῷ ἀέρι ἐπανήξει κατάςασις.

§ 843. Ἕκτον· **τὸ παρὰ τὴν σύνθεσιν**· ὅτε κατά τινων συνημμένων καταφάσκεται, τὸ καθ᾽ αὐτῶν ἐν μέρει ἀληθεῦον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Ν. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

§ 844. Τὸ **παρὰ τὴν διαίρεσιν**, ὅτε κατὰ τῶν διῃρημένων κατασκευάζεται, ὃ κατὰ τῶν συνημμένων ἀληθεύει λεγόμενον.

§ 845. Οἷον **τῇ ἠρεμίᾳ ἐδεμία ἔνεςι δύναμις**, ἀληθὴς ἡ πρότασις· πλὴν ἐδ᾽ αὕτη ψευδομένη ἐςὶν, ὅτι **τὸ ἠρεμὲν σῶμα τῇ κινήσει ἀνθέςηκεν**. Ἡ μὲν γὰρ πρώτη ἀληθεύεσα ἐπὶ διαιρέσει, ἐχὶ συνθέσει, ἐπεὶ τὸ ἐνεργὲν προσεφηρμόσθαι νοεῖται τῷ σώματι. Οὕτω δὲ ἡ δευτέρα πρότασις ἀληθείας ἔχεται, ἥτις ἄλλως ἐν διαιρέσει ψεύδοιτο ἂν, ὅτε τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς εἰς τῆτο ἐνεργείας νοεῖται διεζευγμένον.

§ 746. Ἕβδομον· **ἡ ἀπὸ τῆ κατά τι ἐπὶ τὸ ἁπλῶς μετάβασις λεγόμενον, ἢ ἀνάπαλιν.**

Οὕτω σοφίζονται, οἱ κατὰ γένος περί τε ἀποφαινόμενοι, τὸ κατά τινα λόγον μόνον ἀληθεῦον, ἢ καὶ ἀνάπαλιν.

§ 847. Συνετῶς τις περί τι διετέλεσεν ἔχων, ἐκῶν συνετὸς ἔτος ἐν ἅπασι. Ψευδὲς τὸ ἐπιφερόμενον εἴη ἄν. τὸ γὰρ κατά τι ἀληθὲς, ἁπλῶς εἴληπται.

§ 848. Εἴη δ᾽ ἂν τῆ προτεθέντος ἐναντίον μὲν, ψευδὲς δ᾽ ἐδὲν ἧττον συμπέρασμα, εἴπερ, ἐκ τῆ ἐγκρατῶς ἔχειν ἐπιςήμης τινὸς, ἐπι-

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ. Σ.Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

φέροιμι, ὅτι τῷ αὐτῷ, καὶ πάντα δῆλα, ὅσα τινὶ τῶν ἐν μέσει ζητεμένων ἀνήκει. τὸ γὰρ ἐπιςήμῃ τινὶ ἐμμελετῆσαι, καὶ ταύτην ἀκριβῶς καταvενοηκέναι, ἐ ταυτὸν ἐςὶ, τὸ ἰδίᾳ χωρὶς ἐξηρευνηκέναι, ἅπαντα ὅσα κατ᾽ αὐτὴν τὴν ἐπιςημην δύναται κινηθῆναι ζητήματα.

§ 849. Ὄγδοον· ἡ ἀπὸ γένες εἰς γένος μετάβασις, εἰ τὸ περί τινος δεικνυμενον, μεταφέροιτο ἐπὶ τὸ τῷ παντὶ διαφέρον.

Οὕτω σοφίζονται, οἱ μετὰ τὸ ἀποδεῖξαι τι κατὰ τῶν τῆς φύσεως νόμων τυγχάνειν ἀντιςρατευόμενον, καὶ ταύτῃ δὲ καὶ ἀδύνατον ὄν, εἰσβάλλεσιν, ὡς ἐδὲ ὑπερφυῶς καὶ παραδόξως τῦτο τελεσθῆναι δυνήσεται.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΒΙΒΛΙΟΝ Β΄.

ΤΗΣ ΛΟΓΙΚΗΣ.

ΜΕΡΟΣ Γ.

ΠΕΡΙ ΜΕΘΟΔΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ΄.

Περὶ διαφερουσῶν Μεθόδων.

§ 850. Λειπόμενον ἤδη ἐστὶ, τὴν ὁδὸν ὑποδεῖξαι, ἣν ἄν, ὁ ἐπιμελῶς τὰ ἄχρι τοῦδε ἀναπτυχθέντα ἐκμελετήσας, βαδίσειεν, ὅπως ἂν ἐπὶ τὴν τῶν πραγμάτων γνῶσιν ἀφίκοιτο, ὧν τὴν ἀνάκρισιν ἑαυτῷ τύχοι προθέμενος.

§ 851. Κατὰ γοῦν τὴν τῶν προκειμένων διαφορὰν, διαφερούσῃ καὶ τῇ μεθόδῳ ἕπεσθαι δεῖ.

Πρῶτον οὖν περὶ Μεθόδου τῆς εὑρέσεως πραγματεύσομαι.

Εἶτα δὲ, καὶ περὶ τῆς τοῦ ἀναπτύσσειν τοῖς ἄλλοις, ἅττα ἡμῖν κατὰ νοῦν ἐγένετο.

§ 852. Τούτων ἡ μὲν Μέθοδος Ἀναλυτικὴ καλεῖται, ἡ δὲ Συνθετική.

§ 853. Ἐν γένει δὲ διαφέρουσιν αἱ Μέθοδοι αὗται ἐν τούτῳ· ἐν ἐκείνῃ μὲν γὰρ, ἀπὸ τοῦ συνθέτου ἐπὶ τὸ ἁπλοῦν χωροῦμεν κατὰ ἀνάλυσιν, ἐν ταύτῃ δὲ ἀνάπαλιν.

§ 854. Ἀλλὰ καὶ ἑτέρῳ λόγῳ αὗται διενηνόχασι. κατὰ γὰρ τὴν ἀναλυτικὴν, ἄλλως οὐχ οἷόν τε, εἰ μὴ διὰ δυσκολιῶν, ἀπὸ τοῦ συν-

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

θέτε ἐπὶ τὰς ἁπλεστέρας ἀρχὰς προβῆναι, κἂν αὐτοῖς ἐκείνοις, ἐν οἷς ἔπειτα, εὐμαρῶς τὴν εὐθυτέραν τε καὶ ὁμαλωτέραν ὁδὸν ἐξευρίσκομεν, δἰ ἧς ἂν κατὰ σύνθεσιν, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν καταβῆναι δυναίμεθα ἐπὶ τὰ ἐξ αὐτῶν.

§ 855. Ταῖς δὲ ταῖς Μεθόδοις, καὶ τρίτη ἂν προστεθείη, ἡ Μέθοδος δηλαδὴ τε μανθάνειν, περὶ ἧς βραχέ' ἄττα παρατηρητέον, προδιελθόντας πρῶτον, τὰ ταῖς δυσὶν ἄλλαις ἀνήκοντα.

§ 856. Κοινὸν ἁπάσαις ἐστὶ ταῖς Μεθόδοις, ἵν' ὁ τῇ θήρᾳ τε ἀληθες ἀφοσιέμενος, ἕτως ἔχοι γνώμης καὶ διαθέσεως, ὡς μηδενὶ, εἰ μήτι ἐναργὲς εἴη, συγκατατίθεσθαι, καὶ σπεδὴν ποιοῖτο, ἐκ μέσε ἑαυτῷ ποιῆσαι, πᾶν ὅ,τι πρὸς ἀπάτην ἐστὶ φορόν. Ἕπεται δὲ τετο ἐκ πάντων τῶν ἄχρι τεδε ἀναπτυχθέντων.

§ 857. Παρὰ ταῦτα δὲ πρεργε ἂν εἴη, καὶ τὰς φυσικὰς δυνάμεις, αἷς ἕκαστος ἐπὶ τῶν τοιέτων προχρήσεται, ὡς οἷόν τε ἐπιμελῶς πειρᾶσθαι προάγειν· ἐκείνας λέγω, αἳ πρὸς τὴν κατανόησιν τῶν ὄντων, ὁπωσεν ἀναφοράν τινα ἔχεσαι εἰσίν.

§ 858. Εἰσὶ δὲ αὗται· Α'. τὸ πλείες ἅμα ἰδέας κατὰ τὸ αὐτὸ ἐπιθεωρεῖν. Β'. τὸ ἰδέας μέσας τινὰς ἐξευρίσκειν, ἐπειδὰν ἀμέσως αἱ ἰδέαι ἀλλήλαις εἰσὶν ἀπαράθετοι. ἐπεὶ δὲ ἀμφοτέρων τέτων ἡ ἀρτίωσις ἀπό τε τῆς προσοχῆς, καὶ ἀπὸ τῆς μνήμης ἐστὶν, ἐδὲ τέτων παραμελητέον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Μ. Κ. ΘΕΟΔΩΡΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ. ΑΝΤ. ΙΙ ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Περὶ γȣ̃ν τῶν εἰς τόνδε τὸν σκοπὸν ἄγειν δυναμένων πρὸ πάντων, πραγματευτέον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ΄.

Περὶ προκοπῆς τῆς τȣ̃ νοεῖν δυνάμεως.

§ 859. Ὅτι δὲ ȣ̓ τολμηρὸν ἐςὶ τὸ προβαλλόμενον, τὴν τῆς ψυχῆς δηλονότι νοητικὴν δύναμιν, ἐκ τέχνης προάγεσθαι πεφυκέναι, ἀρκέσει δὴ τὰς ἄλλας ἐν ἀνθρώπῳ δυνάμεις διασκεψάμενον, πρὸς τὸ αὐτὸ εἰσβαλεῖν.

§ 860. Οὐδεμία γὰρ ἐν ἀνθρώπῳ δύναμις τȣ̃ ποιεῖν ἐςὶν, ἐφ᾽ ἧς τι κράτος ἔχει ἡ βέλησις, ἡ μὴ διά τε τέχνης καὶ ἀσκήσεως, εἰς τελειότητα ἐπιδιδȣ̃σα.

§ 861. Ἐὰν γὰρ περὶ τῶν κατὰ τὸ σῶμα ὁ λόγος ᾖ, παρακρινέσθω ἀγροῖκος, ὁ πρὸς ȣ̓δὲν ἄλλο τοῖς ποσὶ ποτὲ κεχρημένος, εἰ μὴ εἰς τὸ ὀπίσω τȣ̃ ἀρότρȣ πορεύεσθαι, πρὸς δεξιὸν ὀρχηςήν· ὅση γὰρ ἀμύθητος ἡ μεταξὺ τȣ́των διαφορά! Καὶ εἰ τυχὸν ἐπὶ τȣ̃ πρώτȣ, μόνης τῆς ἐκ φύσεως διαθέσεως θεωρȣμένης, εὐκαμπτότερα εἴη τὰ μέλη, καὶ μᾶλλον συγκεκροτημένα εἰς κίνησιν.

§ 862. Ἕκαςος πρὸς τὸ μὴ πεσεῖν, θαυμαςῇ τινι διηνεκῶς χρῆται μεθόδῳ· ἐν ᾧ γὰρ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΡΟΥ
Ε.Γ. Σ. Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τὸ τοῦ σώματος βάρος, καθ' οἵαν δήτινα κάμψιν, πρὸς θάτερα αὔξει, τῇ τῶν ἄλλων μερῶν κινήσει αὐτίκα ἀποκαθίσταται τὸ ἀντίῤῥοπον. Ῥοπῇ τινι Φυσικῇ τοῦτο τὰ πολλὰ ἀπονέμεται· τέχνῃ ὅμως τινί, ἐκ συνεχοῦς ἀσκήσεως συμπεποριςμένῃ, προδήλως ὀφείλεται.

§ 863. Οἱ μὲν γὰρ παῖδες, κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ἀπὸ γενέσεως, εἰς ἐνιαυτοὺς τινάς, τῆς τοιᾶσδε τέχνης ἀμοιροῦσι τὸ σύνολον· ταύτην γὰρ κατὰ βραχὺ τελειοῦσθαι, συνεχῶς αὐτὴν ἐπάναγκες ὂν διὰ τὴν χρείαν ἀσκεῖσθαι, παρατηρεῖν ῥᾴδιον· ἥνπερ ἔπειτα, καὶ μὴ προσέχοντες εἰς ἔργον ἕκαστοι ἄγουσι, καθάπερ δὴ καὶ μουσικὸς εὐρύθμως τοὺς δακτύλους κινεῖ, μηδὲ συνορᾶν ὅλως ἔχων, ὡς καὶ βραχὺ γοῦν εἰς τοῦτο τυγχάνει, τῷ τῆς ψυχῆς προσεκτικῷ χρώμενος.

§ 864. Περὶ τῶν αἰσθήσεων, εἴδομεν ἐν κεφαλαίῳ ΙΔ, ὅτι τέχνης ἄνευ, οὐδεμία μονονουχὶ τούτων ἡ χρῆσις.

§ 865. Τὰ αὐτὰ ταῦτα, καὶ πρὸς τὰς τῆς ψυχῆς ὁποιασοῦν δυνάμεις, μεταφέρειν ἐστί. τὰ κατ' ἀρχάς, δυσχερῆ τε καὶ μόλις ἀνυστὰ δοκοῦντα, πυκνῇ μελέτῃ καὶ γυμνασίᾳ, εὐχερῆ τε ἅπαντα τέως καὶ λεῖα, ὡς ἐκ τῆς καθ' ἡμέραν πείρας ἐκδιδασκόμεθα.

§ 866. Ἀληθὲς μὲν οὖν ἐστί, μάλιστα συντελεῖν καὶ τὰ τῆς Φύσεως πλεονεκτήματα. τούτων γὰρ ἀπόντων, ἡ τέχνη οὐδὲν ὀνίνησιν. ἀλλ'

Ε. Χατζή Κ. τ.ΙΙ ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ὅπερ ἡ Φύσις παρέχε, τοῦθ' ἡ τέχνη ἐπιγενομένη εἰς θαῦμα προάγει καὶ τελειοῖ. τὸ γὰρ αὐτὸ καὶ ἄμεινον, καὶ ἐν ἐλάσσονι τῷ χρόνῳ τελεῖται, ἐὰν, τὸ τῆς ἀσκήσεως, ὑπὸ κανόνων τινῶν, τουτέστιν ἐκ τέχνης, διεξάγηται.

§ 867. Ἵνα δὲ ἀσκήσει τὸ νοητικὸν τῆς ψυχῆς προσαύξοιτο, κατ' ἀρχὰς βραχεῖαι μὲν τῶν ἰδεῶν ἅμα αὐτῇ εἰσὶ προθετέαι. ὡς δ' ἂν προσεθισθείη ταύτας ἀναθεωρεῖν, καὶ πρὸς ἀλλήλας παραβάλλειν, πλείονες ἔτι αὐτῇ προσενεκτέαι, ἵνα δὴ καὶ ταύτας ἅμα διασκέπτεσθαι συνεθισθείη. οὕτως οὖν εὐτάκτως τῆς ἀσκήσεως προϊούσης, παντὶ ἡ Φύσις ἐπεκτανθῆναι δυνήσεται.

§ 868. Ταῦτα δὲ εἰς πρᾶξιν ἄγομεν, ἐπιστήμῃ τινὶ τὴν ψυχὴν προσανατιθέμενοι, τοιᾷδε τάξει τὰ κατ' αὐτὴν διοικονομούσῃ, ὡς προτιθέναι μὲν πρῶτον τὰ ῥᾴδια, ἐπιφέρειν δὲ ἐπὶ τούτοις τὰ δυσχερέστερα· ταύτῃ δήπου, ὥστε μηδαμῶς ἐπὶ τὰ προσωτέρω προϊέναι, εἰ μὴ τὰ προηγηθέντα, ἔξω πάσης ἀμφιβολίας φθάσῃ τασσόμενα.

§ 869. Οὕτω καὶ γὰρ, οὐχ ὅπως ἡ δύναμις, τοῦ πλείστας ἅμα τῶν ἰδεῶν κατὰ τὸ αὐτὸ ἐπιθεωρεῖν, ἐπαύξεται προαγομένη, ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ ψυχὴ αὐτὴ, ἐν ταύτῃ ἔμπεδος ὀχυροῦται τῇ διαθέσει, τοῦ πρὸς μηδὲν, ὅ,τι μὴ ἐναργὲς εἴη συννεύειν καὶ κατατίθεσθαι.

Ε.Υ.Δ. ... ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006